

oudheidkundige vereniging
'oud vorden'
te Vorden

'VORDENSE KRONYCK'

Uitgave van de oudheidkundige vereniging 'Oud Vorden',

opgericht 30 maart 1981.

14e jaargang, maart 1996

Oplage 250 exemplaren

ISSN: 1383-049X

Secr.: Mw. F. Van Druten-Vrieze, Ruurloseweg 61, 7251 LB Vorden, tel. 0575-551253 Bankrelatie: Bondsspaarbank, rek. nr. 92.31.08.394 t.n.v. Vereniging 'Oud Vorden'

Inhoud

Ten geleide	Redactie	p. 2
Jan Jacob Zuidema Broos	H.G. Wullink	p. 3
Over Stamboomonderzoek en 'Schaddenstekken'	H.G. Wullink	p. 6
De Decanije te Vorden	J. Harenberg	p. 8
Earpels	H.C Kettelerij	p. 14
Meester Krebbers	H.G. Wullink	p. 15
Antoni Winand Christiaan Staring, dichter van de Wildenborch en 'den Bouwman op Klijn Blüminck'	H.W. Rossel	p. 16
Het verdwenen boerderijtje 'Smeenk' in Delden, onder Vorden	J. van den Broek	p. 21
Van de Redactie		p. 23

Redactie Vordense Kronyck

G. Koop
H.W. Rossel
H.G. Wullink

Tekstverwerking en tekstrevisie
H.W. Rossel en
Mej. D.J. Rossel

Ten geleide

Voor u ligt er weer een uitgave van de Vordense Kronyck. Zoals u wellicht heeft opgemerkt, is er een aantal, overigens kleine, redactionele veranderingen in de opmaak aangebracht, maar over het geheel ziet ook deze uitgave er weer uit zoals u dat gewend bent.

De redactie denkt dat het weer een uitgave is geworden die artikelen bevat die u, als Vordenaar, zeker zullen interesseren. Het bewijst eens te meer hoe belangrijk het is dat er in een gemeenschap als de onze mensen zijn die een gedeelte van hun vrije tijd besteden aan het plegen van onderzoek naar historisch interessante gebeurtenissen en zaken in hun gemeenschap. Des te lovenswaardiger is het feit dat zij de bevindingen van hun onderzoekingen vervolgens documenteren om deze voor het nageslacht te bewaren. Mogen wij u allen nogmaals aanmoedigen 'eens iets op papier te zetten', bijvoorbeeld uit uw oude archiefstukken, voor zover deze interessant zouden kunnen zijn voor een breder publiek. De redactie ziet uw bijdrage voor de Kronyck met belangstelling tegemoet.

Wij hopen dat u aan deze uitgave net zoveel plezier beleeft als wij, toen wij de aangeboden artikelen voor het eerst onder ogen kregen.

Bestuursmededeling

Het bestuur van de oudheidkundige vereniging 'Oud Vorden' is als volgt samengesteld:

Voorzitter	H.G. Wullink
Secretaresse	Mw. F. van Druten-Vrieze
Penningmeester	L. Schoolderman
Leden	G. Koop
	J.J. van der Peijl
	H.J. Reindsen
	H.W. Rossel

Jan Jacob Zuidema Broos

H.G. Wullink, Dorpsstraat 2, 7251 BB, Vorden

Velen van u kennen wellicht het 'Dorpsgezicht van Vorden' van de schilder Jan Jacob Zuidema Broos. Het origineel hangt in het Stedelijk Museum te Zutphen. Ook zijn er afdrucken van dit schilderij in omloop. Wie was deze schilder?

Vader Broos, die in 1808 in Groningen geboren is, kwam in 1829 van Zelhem naar Vorden. Hij was op 9 december 1828 als onderwijzer benoemd aan de school te Linde. Uit elf sollicitanten was hij na loting met no. 2 de gelukkige. Zijn tweede naam had Zuidema Broos te danken aan zijn grootmoeder van moederszijde, Levina Zuidema. In 1832 trad hij in het huwelijk met Aleida Johanna Ensink, afkomstig uit Vorden. Jan Jacob werd als eerste zoon op 5 september 1833 uit dit huwelijk geboren. De kleine Jan Jacob, waarschijnlijk naar zijn beide grootvaders vernoemd, werd op 6 september in Vorden door zijn vader en grootvader Ensink aangegeven bij burgemeester J.H. Gallée.

In 1834 verhuist het gezin naar Wijhe waar moeder Aleida Ensink in 1835 komt te overlijden. Vader Broos hertrouwde later met Johanna Soeters. Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren.

Jan Jacob groeide in Vorden op bij de familie van moederszijde. Zowel zijn grootvader, die belastingontvanger was, als zijn oom, de schoolmeester B.J. Ensink, worden als opvoeders genoemd. Uit notities van een halfbroer van Zuidema Broos en een brief van meester Krebbers blijkt dat Zuidema Broos al vrij jong met tekenen en schilderen begon. Meester Krebbers verkreeg deze inlichtingen van de familie Ensink in Vorden. Over zijn opleiding is weinig bekend. Al op negentienjarige leeftijd vertrok hij naar Amsterdam. Via Wijhe keerde hij vijf jaar later weer in Vorden terug.

De vroegst bekende werken van hem dateren uit 1859: de portretten van Borchart en Arent van Westerholt, bewoners van het huis Hackfort, . Het zijn vrij donkere, sobere schilderijen, die sterk afwijken van het helder gekleurde, levendige latere werk. In de uitermate realistische weergave van zijn modellen valt zijn neiging tot het satirische toch al te bespeuren.

In de periode tot 1865 maakte Broos verschillende buitenlandse reizen. Zo ging hij o.a. naar België en Duitsland, waar hij Bentheim, Württemberg en Dresden bezocht. In 1863 ging hij naar Parijs. Vanuit Vorden vestigde hij zich in 1864 in de Turfstraat in Zutphen. Nauwelijks een jaar later vertrekt hij weer. Deze keer is Utrecht de plaats van bestemming. Het topografische werk dat van Zuidema Broos bekend is, valt voor zover het niet gedateerd is, grotendeels rond deze tijd te plaatsen. Het vroegere werk is soms gedateerd, het latere werk nooit. Titels als

'Een oogstfeest in Duitsland' en 'Een kermis in Antwerpen' wijzen op een anekdotische benadering. Bij de schilderijen en tekeningen die in deze periode gemaakt zijn in Vorden: Dorpsgezicht, De Wiersse, Het Enserinck en Watermolen bij Hackfort, Zutphen (Stadsgezicht, IJsselkade), Doesburg, Ruurlo, Hengelo, Warnsveld en Wichmond staat echter nauwkeurige weergave voorop. Wel verschijnen er langzamerhand menselijke figuren in het beeld. In het decor dat hij maakte voor de Zutphense schouwburg dragen de acteurs kleding uit verschillende tijdvakken. Voor het Vordense toneel maakte hij niet alleen decors, hij schreef bovendien enkele operettes, zoals 'Hans de Ketellapper' en 'In de Beer'.

Op geregelde tijden zond Zuidema Broos werk in naar tentoonstellingen, zoals naar Leeuwarden in 1859, naar Amsterdam in 1860, 1865, 1870 en 1875. Ook naar Utrecht stuurde hij in 1861 werk. Hij was geen lid van de vereniging 'Pictura' die in Zutphen ijverde voor opwekking en bevordering van 'de algemeene kunstzin', maar hij had wel contacten met dit genootschap. Verschillende malen werd er, ten behoeve van oor dit genootschap georganiseerde verlotingen, werk van Zuidema Broos aangekocht. De Zutphense krant van 24 februari 1864 geeft het verslag van een lezing waarbij over een pentekening van hem wordt gezegd: "Keurig, uitvoerig, maar vooral zeer geestig in opvatting".

Wanneer en waarheen Zuidema Broos uit Utrecht naar elders is vertrokken, is niet te achterhalen. Uit het feit dat Zuidema Broos tijdens het beleg van Parijs (1870-1871) deze stad verliet, kan men afleiden dat hij er voor 1870 al woonde. In 1874 woonde hij korte tijd in Brussel (Montagne de la Cour 520). Nadien zou hij zijn domein weer in Parijs hebben. Op 1 februari 1882 overleed hij in deze stad. Hij verbleef toen op 11 Impasse du Maine, nu Rue Antoine Bourdelle, in een huis waar door de eigenaar De Sachy kamers verhuurde aan 'Artistes de l'Ecole des Beaux Arts'.

In welke kringen Zuidema Broos verkeerde, is niet bekend, evenmin over zijn scholing. Volgens familieoverlevering zou hij bevriend zijn geweest met de Deventerse schilder J.D. Huibers. Enkelen beweren dat hij leerling zou zijn geweest van A.H. Bakker Korff, maar dat kon niet bevestigd worden. Zijn interieurs en buitengezelschappen plaatsen hem in een vroeg 19e eeuwse schilderstrant. De kleine paneeltjes met dorpsgezichten stammen wellicht uit zijn latere periode en zullen zijn geschilderd om geld mee te verdienen.

De mededeling dat hij waaiers schilderde, o.a. voor het Russische Hof, werd in 1978 bevestigd toen door het Stedelijk Museum te Zutphen een door Zuidema Broos gesigneerde waaiër kon worden aangekocht. Uit de beide eerder aangehaalde beschrijvingen van tijdgenoten komt Zuidema Broos als een "aardig, geestig mens" naar voren. Hij was gebocheld en trouwde nooit. Wel scheen hij in Parijs met een lichtzinnige vrouw buiten de echt geleefd te hebben. Diverse dingen rond Zuidema Broos waren er zo omstreeks 1890 nog in Vorden aanwezig, en wel in hoofdzaak bij familie van zijn moeders zijde. 'De politieke bliksem'

is in het bezit van K. Ensink. Dan zijn er nog schilderstukken van hem op het huis te Ruurlo, bij de weduwe B.J. Ensink, te Hees en bij het voormalige hotel Ensink (thans hotel Bakker) te Vorden. Hier bevinden zich o.a. de portretten van zijn vader en moeder, die uit het hoofd zijn getekend, alsmede enkele pentekeningen.

Tevens bevond zich bij deze familie nog een omvangrijke correspondentie. Bijzonder spijtig voor wat betreft de kennis over zijn leven is dat de brieven aan zijn nichtje Anna, dochter van B.J. Ensink, verloren zijn gegaan, daar die, naast een beschrijving van de toestand in Parijs vlak na de oorlog van 1870, zijn levensgeschiedenis hebben bevat.

Ter gelegenheid van de 100e sterfdag van Jan Jacob Zuidema Broos werd in het Stedelijk Museum in Zutphen een tentoonstelling gehouden van zijn werk. Daar waren ruim 40 werkstukken van hem te zien. Uit de toen verschenen catalogus werden, met toestemming van de Walburg Pers, bovenstaande gegevens geput. Onze dank daarvoor.

Over stamboomonderzoek en 'schaddenstekken'

H.G. Wullink, Dorpsstraat 2, 7251 BB, Vorden

Stamboomonderzoek is niet alleen een aangenaam tijdverdrijf, maar kan tevens verrassende feiten aan het licht brengen. Bij de één kan dat de ontdekking van afstamming van adellijke voorouders zijn, bij de ander, zoals bij G. Koop, bestuurslid van onze vereniging, dat men afstamt van een degelijke Achterhoekse boerenfamilie.

In nagelaten werk van H.W. Heuvel kwam eerdergenoemde G.Koop de naam G. Koop tegen. Bij het uitzoeken van zijn stamboom bleek dat deze G. Koop op 12 maart 1717 is geboren op 'Het Schuerink' in Verwolde. Op 7 augustus 1749 trouwde hij in Laren met Hermine Lannever uit Exel. Ze vestigden zich in Nettelhorst. Dat bleken de voorouders in rechte lijn van 'onze' G. Koop (Ruurloseweg) te zijn.

In welk verband de naam G. Koop in bovengenoemd werk voorkomt, blijkt uit het volgende. Vanaf de tijd der oude Saksen waren tal van gronden in gemeenschappelijk gebruik bij de bewoners van dorp of buurt (markegronden). Dit gebruik betrof zowel de bossen als de heide- en weidegrond. Omdat de grenzen van de markegronden nauwelijks waren aangegeven, was er regelmatig onenigheid over tussen de gerechtigden van de aangrenzende marken. Daarop heeft ook het volgende citaat uit 'Nagelaten werk' van H.W. Heuvel betrekking: Een eigenaardig geval deed zich voor in 1753. De rotmeesters (wijkmeesters) en schutten van Gelselaar (J. Schothorst, J. ten Broekhuis, e.a.) hadden zeven 'kower-beesten' van 'den bouwman' uit Nettelhorst, Gerrit Koop, weidende gezien in het Gelselaarse broek en 'vermits die van Nettelhorst er geen recht van weiden en heiden hadden, de koeien 'geschut'. Intussen beweerde 'den bouwman' namens baron Van Heeckeren tot Nettelhorst het 'recht van klavergang'¹⁾ te hebben in het Gelselaarse broek. Terwijl beide partijen zich 'haar recht voorbehielden', werden, ter voorkoming van processen, de 7 'beesten' losgelaten tegen betaling van 7 gulden en 10 stuiver, voor schade, schutgeld en onkosten. Het stuk, actum Borculo, 29 mei 1753, is ondertekend door L.F. Nilant, rentmeester van Nettelhorst, Jan ten Broekhuis, e.a.

Het was trouwens niet alleen het weiden van het vee waar men onenigheid over had. Dat gebeurde ook nogal eens met het plaggenmaaien ten behoeve van de potstal (om mest te verkrijgen) en het 'schaddenstekken'. Deze laatste werden gebruikt om het open vuur mee te stoken. Met het verdwijnen van de schadden raakte ook het gezegde 'de schadden dreuge hebben' uit onze streektaal. Dit gezegde betekende overigens 'verkering hebben'.

1) 'Klavergang' zal wel niet met klaver te maken hebben, maar een verschrijving zijn van 'klauwengang'. Dat was het recht om ergens vee te weiden.

De schadden speelden ook een rol bij 'het zoete spel der minne'. Odink beschrijft het als volgt: Op kermisavond - vertelde mijn vader (geboren 1847) steeds - hingen de jonge maagden die op vrijersvoeten liepen een schadde aan de klink van de deur van de vrijers. De jongens aan wie ze een meisje toedachten, of waar ze zelf het oog op hadden, kregen een droge schadde. Het was een symbolische handeling (het liefdeleven in die dagen was rijk aan zinnebeelden). De schadden, zoals we gezien hebben, werden gestookt. Men wilde dus tot uitdrukking brengen dat men met die jongen eigen huis en haard wilde opbouwen, dus in beginsel genegen was met hem te trouwen.

De jongens die niet voor verkering in aanmerking kwamen, kregen een natte schadde. De 'schadden nat hebben' betekende dan ook dat het met die jongen en dat meisje 'uit' was.

De jeugd is heden ten dage wat mondiger en ze zal nu wel geen schadden meer nodig hebben om hun genegenheid voor elkaar kenbaar te maken

Bronnen:

H. Odink, Uit *Kroniek en Volksmond van de Achterhoek*

H.W. Heuvel, *Nagelaten Werk*

H.W. Heuvel, *Oud Achterhoeks Boerenleven*

G. Koop, Uit eigen archiefonderzoek (niet gepubliceerd)

De Decanije te Vorden

J. Harenberg, Beethovenstraat 308, 7204 RM Zutphen

Zoals de naam reeds doet vermoeden, hebben we hier te maken met een van oudsher kerkelijk goed. Eén der vicarieën in de Vordense kerk had de naam van 'Die Decanie' en de kerk zal inkomsten uit dat goed hebben getrokken.

Dit kerkelijk goed werd in 1796 door de toenmalige regering publiek in percelen verkocht en één van de percelen, nummer 1, werd gekocht door H. Stroman. Waarschijnlijk stond op dat gedeelte een huis of een boerderij.

Op het goed 'de Decanije' liet Jan Hendrik Gallée in 1832 een herenhuis bouwen. Hoe hij aan het terrein is gekomen, is niet bekend, maar er bestaat wel een vermoeden: Gallée's moeder heette Anna Margarethe Stroman en mogelijk is het terrein via haar vererfd. Jan Hendrik Gallée, geboren in 1770, was achtereenvolgens richter, maire, schout en tot 19 februari 1846 burgemeester van Vorden. Hij was gehuwd met ene Pieterella Elshof.

De bekende wandelende dominee J. Craandijk uit de vorige eeuw barst uit in lyrische ontboezemingen wanneer hij de buitenplaats beschrijft:

"Een weg achter het kerkgebouw, langs eenige huizen van het dorp, brengt ons spoedig bij een groote, door hagen ingesloten en van kloeke linden omzoomde weide waar forsche eiken in volle majesteit prijken bij een draaihek dat tot een voetpad den toegang geeft. Dit voetpad leidt naar het fraaie park bij het eenvoudige, deftige, in 1832 nieuw gebouwde roodstenen heerenhuis en den stal daarnevens. De wandeling is er vrij en al is het terrein niet zeer uitgestrekt, de ingezetenen en gasten van Vorden hebben reden om de welwillendheid des burgemeesters hoog te waardeeren, waardoor hun mede een deel van 't genot wordt gegund, ruimschoots te smaken te midden van het smaakvolle plantsoen, met zijn schoon geboomte, zijn rijke bloembedden, zijn fraaie waterpartij en zijn verscheidenheid van uitzichten op de weiden voor en achter het huis, op de boschjes die hen omringen en het dorp met zijn hooge torenspits. Het houtgewas is er schoon van vorm en vertoont de rijkste afwisseling van tinten. Wij zien er hooge, slanke abelen met hun prachtige grijswitte stammen, donkere bruine beuken, accacia's, eiken, eschdoorns, platanen, kastanjes, fijne sparren van allerlei soort, een schoone treurbeuk, velerlei heester- en siergewas, en blanke waterleliën bloeien in den vijver, terwijl alles getuigt van een zorgvuldig onderhoud, gelijk het voegt aan de bewoonde huizinge in de onmiddellijke nabijheid van het welvarende dorp".

Gezien deze beschrijving mogen we aannemen dat de burgemeester de dominee op zeer gulle wijze heeft onthaald. De zoon van Jan Hendrik Gallée, wat deftiger Johannes Hermanus genaamd, werd twee maanden na het aftreden van zijn

vader tot secretaris benoemd. Toen de opvolger van zijn vader, burgemeester Jhr. Constantin Arnaud Ernest Adrien van Panhuys (zie Het Enserinck) in 1853 het burgemeestersambt neerlegde, werd hij in dat ambt benoemd. Ook hij bewoonde de Decanije, met zijn echtgenote, Neeltje van Olst. Hij bestuurde Vorden tot 1893. In 1901 overleed hij er. Op zijn beurt werd hij door een zoon als burgemeester van Vorden opgevolgd. En wel door Pieter Gerrit Gallée, die gehuwd was met Johanna Henriëtte Pieterella Mellink. Tot 1918 zou hij het burgemeestersambt uitoefenen, maar hij was toen geen eigenaar meer van de Decanije. Volgens overlevering hield hij iets te veel van een glas wijn en met die liefhebberij heeft hij zijn buitengoed 'verzopen', zoals men zei. Tot 1906 heeft hij het familiegoed kunnen bewonen en moest toen elders in Vorden een onderkomen zoeken. Hij heeft ondermeer een tijdlang het nabijgelegen huis 'Midwijck' (de huidige apotheek, red.) bewoond.

In augustus 1907 werd publiek verkocht:

"het voor enige jaren geheel gerestaureerde en nieuw ingerichte buitengoed 'de Decanije', gelegen in vrije en rustige omgeving, onmiddellijk b/d straatweg te Vorden a/d stoomtram Zutphen-Hengelo, op 5 min. afstand v/h station der Holl. Spoor, met prachtig geboomte, grooten Moestuin, Serres, Koetshuis, Paarden- en Koeienstal, Koetsiers- en Tuinmanswoningen, en gronden, uitstekend geschikt voor bouwterrein".

Met de bouwplaatsen 'De Haar', Wiemelink', en 'Boonk' en bouw- en weiland, bosgrond, en heide, besloeg het totale bezit een oppervlakte van ruim 72 ha.

Op de veiling werd het buitengoed Decanije verworven door Julius Hermann Thate, die toen op huize 'Pax' bij Vorden woonde. Thate heeft het goed uitsluitend op speculatie gekocht. Een jaar later verkocht hij het weer.

In die tijd was, door de inspanningen van de hoofdconducteur C.Th. van Spankeren, net opgericht de 'Herstellingsoord Vereniging 1835-1905' van het personeel der H.I.J.S.M., de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij. Deze instelling was bedoeld voor spoorwegpersoneel dat ziek of overspannen was en voor de huisvesting daarvan werd gezocht naar een in de vrije natuur gelegen behuizing.

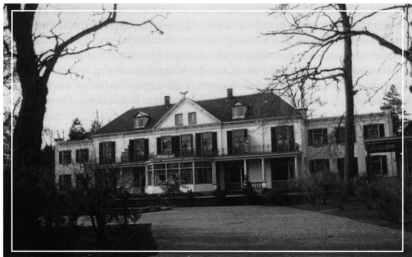
Aangezien de spoorlijn Apeldoorn-Winterswijk de belangrijkste lijn van de H.I.J.S.M. was, ging de voorkeur uit naar een geschikt huis langs deze lijn. En zo werd in 1908 de Decanije van Julius Hermann Thate gekocht voor fl. 8.000,-. Daar stond toen het oude huis van de Gallée's dat door de laatste der Gallée's geheel gerestaureerd was. Waarschijnlijk heeft hij een serre en een fronton aan het oude huis toegevoegd. Blijkens de beschrijving door de nieuwe eigenares, de Herstellingsoord Vereniging, betrof het hier 'een solied en weldoortimmerd gebouw' met 20 kamers, een zolder en kelders, een grote keuken en een fraaie serre. Op beide verdiepingen waren ruime en zindelijke privaten aanwezig. Het huis was door middel van een regenwaterbassin op het dak voorzien van een eigen regenwaterleiding. Eén van de grootste voordelen van het huis was het feit dat het op slechts 5 minuten van het station gelegen was.

Het huis in zijn oudste vorm, nog zonder fronton en serre.

Het huis in de beginperiode van zijn herstellingsoord-bestaan.

De Decanye, kort voor de afbraak.

Het nieuwe appartementengebouw, ontwerp en tekening Dr.Ir. E.J. Hoogenberk.

Aanvankelijk voldeed het huis prima, maar in de loop der jaren kreeg men last van een nijpend tekort aan ruimte en in 1922 werd links en rechts van het huis een zijvleugel gebouwd naar ontwerp van de architect E. Verschyl. Hierdoor kon het huis - behalve aan het verplegend- en keukenpersoneel - plaats bieden aan 45 patienten. Tegelijk met de bouw van die vleugels werd een - eveneens door Verschyl ontworpen - kinderhuis in gebruik genomen. Dit laatste was genaamd 'Van Hasselt Paviljoen'. Het kon plaats bieden aan 16 kinderen. Dit paviljoen moest al na vier jaar worden uitgebreid.

Tijden veranderen en herstellingsoorden raakten uit de tijd. Als gevolg daarvan werden de activiteiten op de Decanije dan ook gestopt. Sinds 1988 werd getracht het complex te verkopen. Het kwam in handen van de 'Stichting Spoorweg Welzijnvereniging', die is ontstaan na een fusie.

Jhr. VAN HAEFTEN te Vorden en **KONING** te Hengelo, zullen ten verzoeke van de eigenaren, den Heer en M^{rs}. **GALLEE-MELLINK**,

publiek verkoopen :

A. Op **Maandagen 12 en 26 Aug. 1907**, telkens des voorm. om elf uur, in het Nutsgebouw te Vorden

Het voor eenige jaren geheel gerestaureerde en nieuw ingerichte buitengoed

„**de Decanije**”

gelegen in vroege en rustige omgeving, onmiddellijk b/d straatweg te Vorden w/d stroomtram Zutphen-Hengelo, op 5 min. afstand v/h station der Holl. Spoor, met prachtig boomte, grooten Moestuin, Serres, Koetsbuis, Paarden- en Koetsenstal, Koetsiers- en Tuinmanswoningen, en Gronden, uitstekend geschikt voor bouwterrein. Voorts de bouwplaatsen

de Haar, Wiemelink en Boonk,

met Bouw- en Weiland, Boshgrond, Heideveld enz., een en ander gelegen onder de gemeente Vorden, te samen groot 72.06,94 H.A., alsmede een **WEILAND** onder Steenderen, groot 1.27,70 H.A.

Aanwijzing doet de koetsier A. Maalderink Vorden. De Decanije is te bezichtigen alle werkdagen van 9-5 tegen betaling van f 0,25 per persoon ten behoeve der algemeene armen van Vorden.

Zutphensche Courant
3 augustus 1907

De notarissen **GODDARD** te Zutphen, **Jhr. VAN HAEFTEN** te Vorden en **KONING** te Hengelo, zullen op **Dinsdag 3 September 1907**, voorm. 10 uur, op het buitengoed „de Decanije” te Vorden, ten verzoeke van den Heer P. G. **GALLEE**.

publiek verkoopen :

keurig onderhouden

Meubilaire Goederen,

waarbij: prachtige Smyrnastapjten, Buffet, Pianino, Spiegelkast, Canapé's, Stoolen, Spiegels, Schilderijen, Peedules, Regulateur, Gordijnen, Vloerkleeden, Ledikanten met toebehooren, antieke Ladetafel, Boekenkast, Petroleumkroon, Beelden, Ornamenten, Kristal, Glaswerk, Vulkachel, Insluithaarden, Fornuis, Bad met toebehooren. — Voorts een **coureuse**, Tuigenkast, partij Broeibakken met ramen, divers Tuingereedschap, Bloemen en Planten, waaronder: Oranjeboomen, Azalia's, Graniums, Stampotatums en andere enz.

To zien **Maandag 2 September 1907**, van 10-12 en 1-4 uur, tegen betaling van 10 cent, voor de armen van Vorden.

Zutphensche Courant
17 augustus 1907

Er waren plannen voor een nieuwe bestemming. Een projectontwikkelaar had het plan om op het terrein een aantal villa's te bouwen en in het hoofdgebouw een aantal appartementen te realiseren. De Besloten Vennootschap Standvastigheid, die sinds 1993 eigenares is, wilde een aantal appartementen op het terrein bouwen, waarbij sloop van het oude huis niet was uitgesloten. Dr. Ir. E.J. Hoogenberk ontwierp een nieuw appartementencomplex waarin veel van het oude huis der Gallée's te herkennen is. De parkaanleg blijft zoveel mogelijk onaangetast.

Overigens is van het oorspronkelijke landhuis niet veel origineels over gebleven na de nogal ver doorgevoerde verbouwing in 1922. Slechts de oude voorgevel had nog vrij veel van de oorspronkelijke bouw.

Hoewel de Decanije een relatief jong landgoed is, beschikt het oude huis toch over een huisspook. Het spook is geheel in het zwart gekleed. Hij draagt een zwarte jas, een hoge hoed en zwarte handschoenen. Zelfs zijn gezicht is geheel zwart. Vandaar dat men het spook de bijnaam 'het zwarte spook' gegeven heeft. Het zou de geest van de overleden oud-burgemeester zijn. Zou die er rondspoken omdat zijn zoon het familiegoed moest verkopen als gevolg van zijn uitspattingen? Of het zich ook in het nieuwe appartementencomplex thuis zal voelen, moet nog blijken.

Begin 1995 werd op de plaats van het afgebroken huis van de Gallée's begonnen aan de bouw van het nieuwe appartementencomplex. Het is gebouwd in een stijl die veel overeenkomt met het oude huis. Details van het oude huis zijn weer aangebracht. Wel is het een verdieping hoger geworden.

EARPELS

Aerpels et de meesten alle dage
dat völt bie eur goed in de mage
veur da'j ze op ut bod heb staon
mos t'r vrogger heel wat wodn edaon

In't veurjaor potn wiej ze in ut land
as kinder helpen, an de arm potters in de hand
later mossen ze ut roet weghakken
as 't völle reagenen ging ut zo weer plakken

In de harfs met de grepe uut de grond
overall leien ze in 't rond
de vrouwluu kropn oaver 't land
en gooien soort bie'j soort in de mand

De hele veurraad wodn in de koele emaaft
in 't veurjaor d'r weer uut-ehaald
zo hadn ze ut hele jaor genog
tötdat de niejen kwammen uut de grond

Now ziej gin huuke earpels meer
un klein stuksken soms un enkle keer
in de winkel kö'j ze halen
en ok nog wel laoten schrapen

Un andre keer koopt ze patat
jonge wat makkeluk is dat
niks gin wark heb ze d'r met te doen
en de beide hande holt ze schoon

At onze olders dit konnen zeen
klagen ze vaste steen en been
al neume wie'j 't un enkle keer
hoppeluk kump die tied neet weer

H.C. Kettelerij, Het Jebbink 48, 7251 BN Vorden

MEESTER KREBBERS

H.G. Wullink, Dorpsstraat 2, 7251 BB, Vorden

Zoals wellicht bekend bij u, heeft meester Krebbers ongeveer 54 jaar in Vorden gewoond. Als onderwijzer aan de openbare school en ook na zijn pensionering had hij een kamer bij de fam. Brandenburg aan de Dorpsstraat, nu 'De Herberg'. Hieronder volgt een verslag van zijn kennismaking met Vorden.

"Toen ik op zondagavond (2 oktober) in Vorden uit de trein stapte, vond ik me omringd door tal van inwoners. De trein liep pas drie jaar langs het stille plaatsje en de inwoners gingen kijken welke personen of ongedachte verrassingen die trein mee zou brengen. Het was blijkbaar zo dat ze het geluk verwachtten uit de grote, vreemde, wondere wereld en van de geheimzinnige, gesluierde toekomst, ook al verkeerden ze in gunstige omstandigheden. Het is daarom dat men nog tegenwoordig de eenvoudige feestgangers zich ziet verdringen om de lui die 'planeten verkopen'. Dat zijn bedrukte briefjes, waarin ze hun toekomst menen te kunnen lezen en waarin hen schatten worden beloofd, die meestal komen over 't water. Daar ik geen van de aanwezigen kende, groette ik beleefd en ging haastig voorbij. Daar hoor ik iemand luid vragen: "Zuuk i'j den ni'jen meester?"

"Ja", antwoordt een ander. "Daor geet e hen, den zwarten!"

Die vrager was de heer J. Barendsen; hij had me gezien toen ik even in Vorden was geweest en me bij zijn broer in kost had besteed.

Mijn ambtgenoot, W.J. Schutte, kwam toen op me toe en zei, nadat we kennis hadden gemaakt, dat hij naar het station was gekomen om me te ontvangen. Ik dankte hem voor die vriendelijkheid. Hij vergezelde me naar mijn kosthuis en bracht me onder 't voortgaan met verschillende zaken op de hoogte.

Tegenwoordig kan men zich moeilijk meer voorstellen hoe Vorden er in 1881 uitzag. Alles is geheel anders geworden. 't Waren een paar dozijn vrij verstrooid liggende, lage huizen, sommige met de schuren ernaast, vaak zeer bouwvallig. Langs de straat verhief zich op 't kerkplein de statige rij kastanjabomen. De oude school stond vlak aan de straatweg en leek wel een pakhuis. De inwendige grote ruimte was bevoerd met bakstenen en bezet met die ouderwetse lange banken. Aan de noordelijke muur, voor de verschillende klassen, hingen zwarte bossen versleten kaarten en enige platen.

Bij den eersten stap dien ik in dit opvoedingsgesticht maakte, deed ik onwillekeurig een diepe kniebuiging. Vlak achter den drempel was een verzakking in de vloer ontstaan, allicht door ratten ondergraven, die zochten naar de gevallen kruimpjes van de boterhammen der kinderen. Ik bracht eens een bezoek aan de school van 't naburige Linde, die nog meer in vervallen toestand verkeerde. De ratten hadden daar den bakstenen vloer vooral in de hoeken erg ondergraven. Ze kwamen gedurende de lessen nieuwsgierig te voorschijn kijken, alsof ze daaraan met belangstelling deelnamen. Soms hadden ze ruzie en lieten dan een doordringend gepiep horen".

Uit: Archief 1936, orgaan van de oudheidkundige vereniging 'De Graafschap'

Antoni Christiaan Winand Staring, dichter van de Wildenborch, en 'den Bouwman op Klijn Blüminck'

H.W. Rossel, P. van Vollenhovestraat 18, 7251 AR, Vorden

Petri 1835.
verschenen Pacht, enz.
als boven
f 67,00
f 65,20.
NB. De Som van f 14—: aanvankelijk in 1812 op het Pachtboekje voor Deuren en Venster geld ingebracht, is naderhand onverschillig of den Bouwman vervolgens een Deuren en Venstergeld onmiddellijk als Belasting had te betalen, al of niet als een post ten zijnen laste op gezegde Boekje blijven staan tot een geringe erkentenis aan den Landheer, voor de vroeger gedane grote reparatiën aan het huis en het leggen van een Pandak op het zelve; waar na dan, 1829, een gehele Vernieuwing van het Huis en het zetten van een Put zonder enige verhoging van Pacht is gevolgd. Het Deuren- en Venstergeld op het Billet van 't Personeel van den Bouwman, over 1835, stond uitgetrokken met f 2,40.

Petri 1836

"Petri 1835.

Verschenen Pacht, enz.

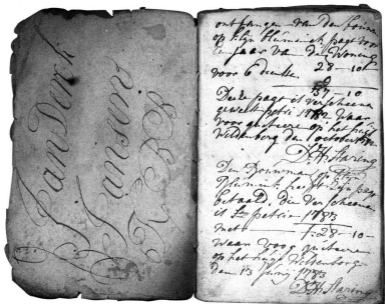
als boven

f 65.20

NB. De Som van f 14—: aanvankelijk in 1812 op het Pachtboekje voor Deuren en Venster geld ingebracht, is naderhand onverschillig of den Bouwman vervolgens een Deuren en Venstergeld onmiddellijk als Belasting had te betalen, al of niet als een post ten zijnen laste op gezegde Boekje blijven staan tot een geringe erkentenis aan den Landheer, voor de vroeger gedane grote reparatiën aan het huis en het leggen van een Pandak op het zelve; waar na dan, 1829, een gehele Vernieuwing van het Huis en het zetten van een Put zonder enige verhoging van Pacht is gevolgd. Het Deuren- en Venstergeld op het Billet van 't Personeel van den Bouwman, over 1835, stond uitgetrokken met f 2.40. w.g. A:C:W:S(taring)."

Onlangs kreeg ik een zeer oud pachtboekje onder ogen. Het boekje had, behalve aan de oorspronkelijke pachter, 'den Bouwman op Klijn Blüminck', eens toebehoord aan Elbert Willem Hagen, mijn overgrootvader van moeders kant. Nadat ik het boekje aandachtig had bestudeerd, realiseerde ik mij dat het wellicht interessant zou zijn om enkele pagina's uit dit unieke stukje 'geschiedschrijving' middels een korte publicatie in De Vordense Kronyck, aan de leden van de Oudheidkundige Vereniging 'Oud Vorden' te tonen. Een belangrijke bijkomende beweegreden daartoe is ook het feit dat het bewuste pachtboekje de boven-

staande interessante, geschreven notitie van de dichter A.C.W. Staring bevat. A.C.W. Staring, die natuurlijk vooral bij ons Vordenaren als dichter welbekend is, was in 1791 op 'het hujs Wildenborg' gaan wonen, en had het beheer over de landerijen die er toen nog bij hoorden, van zijn moeder overgenomen; Sophia Wynanda Ver Huell, weduwe van D.H. Staring. Deze D.H. Staring was A.C.W.'s vader, die de Wildenborch met een gedeelte van haar oorspronkelijke landerijen in het jaar 1780 door aankoop had verworven.

Het pachtboekje, dat overigens nog van vóór de tijd van A.C.W. Staring dateert, is via Elbert Willem Hagen in het bezit van onze familie gekomen. Hij was eens pachter op 'Klijn Blüminck', één van de 'bouwplaatsen' die destijds tot het grondbezit van de Wildenborch behoorden. In 1887 was hij door huwelijk met Zweersina Maria Regelink, weduwe van Hendrik Jan Klein Ikkink, 'bouwman' op 'Klijn Blüminck' (Klein Bleumink) geworden.

'Klein Bleumink' werd door de vader van de dichter nog als 'Klijn Blüminck' geschreven, zoals we op de eerste pagina van het pachtboekje kunnen zien. 'Klein Bleumink' bestaat heden ten dage nog. Het ligt in de Wildenborch, aan de weg die tegenwoordig de Kapelweg heet, maar die van oudsher bekend is als de 'Oltvoortstraote'.

Mijn overgrootvader (het geslacht Hagen) was van oorsprong niet van het 'Klein Bleumink' afkomstig. De Hagens woonden ten tijde van A.C.W. Staring op de bouwplaats 'Beierink', dat in het buurtschap Dunsborg bij Hengelo (Gld.) is gele-

gen. Tegenwoordig is die plaats nog steeds in het bezit van nazaten van de Hagens.

Uit het pachtboekje blijkt tevens dat Elbert Willem Hagen op 20 januari 1908 bij de verkoop van praktisch al het overgebleven landerijenbezit van de Wildenborch naar het 'Bouwhuis' verhuisd is. Het Bouwhuis is de oude boerderij vlak bij de Wildenborch. Het is niet meer als zodanig te herkennen en is sinds jaar en dag beter bekend als 'Het Koetshuis'.

De plaats 'Klein Bleumink' werd na de verkoop van de Wildenborch in 1908 in vier plaatsen opgedeeld, waarbij de oorspronkelijke hoeve in bezit kwam van ene Hendrik Jan Oltvoort, terwijl de andere percelen in bezit kwamen van twee broers en een zuster van deze (vandaar de naam 'Oltvoortstraote' waaronder de weg waaraan deze plaatsen liggen traditioneel bekend is).

Blijkens de naam die in 'krulletters' op de binnenzijde van het kaft is geschreven (zie afbeelding), lijkt dit boekje oorspronkelijk te zijn gemaakt voor, en te hebben toebehoord aan ene Jan Derk Jansen K.B.B. Ik neem aan dat K.B.B. staat voor Klijn Blüminck Bouwplaats, maar dit weet ik niet zeker. We mogen aannemen dat hij 'Den Bouwman op Klijn Blüminck' was met wie D.H. Staring petri 1782 en petri 1783 de pachtbetaling 'quiteert'.

Nadat A.C.W. Staring in 1791 het beheer over 'het hujs Wildenborg' en zijn landgoederen op zich had genomen, verschijnen de eerste handgeschreven notities van hem in het pachtboekje. Het eerste gedeelte van dit boekje heeft betrekking op de pacht aangaande 'Klijn Blümin(c)k'. A.C.W. Staring had het beheer over de Wildenborch overgenomen van zijn moeder, inmiddels weduwe en in 1785 hertrouwd met ene H.C. Boers. Dit laatste blijkt ook uit signeringen voor pachtontvangst in dit pachtboekje betreffende de jaren 1784 tot en met 1790.

met den Nova haa afge-
reken en zijn jaar pacht
geldaan het welk verrijke
ken was Petri 844 jaars
met 28-9-10
Den 13 Junij 1789

Alte verstuell
vord: Haring
Reket

1 jaar pacht Petri 1785	/ 28-10
6 maanden	/ 9- -
	<u>37-10</u>
de Contanten	20- -
	<u>57-10</u>

Altes quakod en aan hem
Veldentoy 20 Junij
1789

1785
Redde
den Godden vrayen / 69-5
~~1785~~
69-5
att 57-10
Hess te goed 11-4-15

Schuldty gebaren 11-15-
1785
30 pers.

Enkele aantekeningen uit het pachtboekje....

crediet

den vrachten	/ 102-6 =
	36- - =
	<u>66-6 =</u>
te goe gebreuen	66-6 =
te goe is bij de af- rekening by den 20 Junij bekent / 50-6	
blifft te ga renten / 16- - =	
den 20 Junij	
H. W. Haring	
in allest - - - - -	100-19- - :
	50- - 6- - :
	<u>20-13- - :</u>
H. W. Haring	
den 12 December 1789	
H. W. Haring	
Petri 83	
den vrachten van 4. Dierhuus / 16-10 =:	
van 4. Huus - - - - -	24-10 =:
	<u>35- - -</u>
betant den 20 Junij	36- - =:

1791

Reket

de pacht vord. Petri 83	
Recht p. en / 27- - =	
6 maanden	9- - =
	<u>36- - =</u>

1792

de pacht vord. Petri 82

Recht p. en / 36- - =:	
den vrachten p. en / 14- - =:	
	<u>50- - =:</u>

Petri 83) pacht p. en Rentt. 36- - =:

de pacht vord. Petri 83 afgekent
den 20 Junij 1791
H. W. Haring

De precieze betekenis van de hierboven weergegeven notitie van A.C.W. Staring in het pachtboekje bij het jaar 1835, betrekking hebbend op verleende diensten aan de pachter, is ons niet geheel duidelijk. Het lijkt er op dat de aantekening betrekking heeft op een verrekening van een belasting geheven in de Franse tijd. Misschien zijn er onder de lezers die meer licht zouden kunnen werpen op de passage in de betreffende notitie uit 1835 waarin wordt verwezen naar 'Deuren en Venstergeld' in 1812.

Interessant is dat A.C.W. Staring deze man in dit pachtboekje - in de pachtnotitie voor het jaar 1807, om precies te zijn -, overigens slechts éénmaal, met 'Klein Bloemink²⁾' aanduidt.

Misschien ook zijn er nakomelingen van andere oude Wildenborchse geslachten die nog een dergelijk pachtboekje uit de tijd van de Staring's in het bezit hebben. Het zou interessant zijn om deze eens te vergelijken met het boekje dat in het bezit van onze familie is.

2) Interessant is hier om op te merken dat de klinker 'ü' in Blüminck nu als oe wordt geschreven. Kennelijk wisten de Staring's niet goed raad met deze Nedersaksische klinker, die waarschijnlijk het beste te benaderen is met 'eu' (zoals heden ten dage gebruikelijk is).

Het verdwenen boerderijtje 'Smeenk' in Delden, onder Vorden

J. van den Broek, Zuivelhof 5, 7251 EH Vorden

In de buurtschap Delden stond vroeger een kleine boerenwoning tussen de molen van Starink en de boerderij 'De Timmerman'. Het huis stond bekend als 'Smeenk', ook wel 'Klein Hammink' genoemd. Het behoorde onder het landgoed Hackfort en werd bewoond door Johan Norde en zijn gezin. Zijn vrouw heette Harmina Luijmes en was hier vroeger met Johan bij haar ouders ingetrouwd. Ten tijde van ons verhaal, omstreeks 1925, leefde opa Luijmes nog en woonde hij bij zijn kinderen in op 'Smeenk'. Luijmes en zijn schoonzoon werkten beiden op Hackfort voor Borchard Frederik Willem, baron van Westerholt van Hackfort, de vader van Mr. Arent, die velen in Vorden nog

gekend hebben. Opa Luijmes kon het mooi zeggen als hem gevraagd werd hoeveel zij verdienden: "Ik heb twaalf stuivers en Johan 60 cent". Dat was toen het loon per dag! In de 'vrije tijd' boerden ze zelf ook nog wat. Ze hadden drie á vier melkkoeien. Voor het zwaardere werk werd de hulp ingeroepen van buurman Wagenvoort van de 'de Timmerman', die paarden bezat. De pacht bedroeg fl. 109, 37 1/2 per jaar, te voldoen op Sinte Peter, dat is 22 februari. Wanneer Norde de pacht ging betalen nam hij als extraatje een groot krentebrood mee, dat door zijn vrouw tevoren was gebakken. De kinderen in het gezin Norde groeiden op en volgens de wetten van de natuur begonnen ze ook belangstelling te krijgen voor andere jongens en meisjes. Zo kreeg de oudste dochter, Hendrika Johanna, verkering met Albert Jansen, een zoon van de Vordense doodgraver. Na enige tijd kwam dit in een stroomversnelling en moest er getrouwd worden. In het gezin Norde was dat geen probleem: Dika, zoals de oudste dochter genoemd werd, was niet al te sterk en er was al afgesproken dat zij bij haar ouders zou introuwen. Alleen de baron moest nog toestemming geven. Dit was destijds de gewoonte.

Die toestemming werd meestal wel verleend; introuwen was heel gebruikelijk. Maar in dit geval liep het fout; de baron wilde niet met de plannen akkoord gaan, omdat hij geen vriend was van de familie Jansen. Over de oorzaak van de minder goede verhouding zijn de meningen verdeeld. Bij de begrafenis van één van de bewoners van een boerderij onder Hackfort was het winter en waren de wegen glad waardoor de stoet te laat op het kerkhof aankwam. De doodgraver was daar kwaad over en kreeg 'woorden' met de baron. Deze zei toen: "Niemand van de

familie Jansen zal ooit een schop grond van Hackfort krijgen". Ook ging het verhaal dat Albert Jansen wel eens stroomde en dát was een doodzonde in de ogen van jagers, zoals de baron. Verder kan er toe hebben bijgedragen dat één van de zusters van Dika in 1924 haar 'dienstje' op kasteel Hackfort had verlaten omdat de baron wat te aanhalig werd. Hoe het precies gekomen is, is niet duidelijk, maar de baron wilde niet meewerken en in die tijd was de baron, óók over het pachtersleven, de baas.

Goede raad was duur en de familie Norde zat met een probleem. Bij gebrek aan een andere mogelijkheid werd uiteindelijk bij de ouders ingetrokken. Toen de baron dit te weten kwam, 'waren de rapen gaar': Hij zegde de pacht op per eerstkomende Sinte Peter en de familie Norde kon in februari 1925 vertrekken, inclusief de oudere en de jongere generatie. Voor de familie Norde zijn toen eerst nog plannen gemaakt om een boerderijtje te bouwen op grond van Albert Norde van 'Stegeman', aan de Vuile Straat, maar daarvan werd afgezien toen het plaatsje 'De Goldwever', aan de huidige Zomervreugdweg, vrij kwam. Dit plaatsje was eigendom van een broer van Norde en de toenmalige bewoner, ene Ribbink, ging in het dorp wonen. De hele familie verhuisde vervolgens naar Linde. Norde ging als los werkmán werken bij deze en gene. Dit was bij boeren en ook elders waar maar werk was. Zo heeft hij ook meegeholpen bij de aanleg van de grindweg van Vorden naar Linde. Albert Jansen heeft onder andere gewerkt als chauffeur bij de bouwmaterialenhandel van de gebroeders Wesselink en ook bij de borstelfabriek van Haverkamp in Vorden.

Nadat de familie Norde van het boerderijtje in Delden vertrokken was, liet de baron het afbreken; zo radikaal was hij! Alleen de pomp en een aantal vruchtbomen hebben er nog lange tijd gestaan. Thans is daar weinig meer van vroegere bewoning te zien en rest slechts een lindeboom aan de kant van de weg, en de historie, die hier in het kort is vermeld.

50 jaar huwelijk familie Norde.

Boven v.l.n.r. Derk, Grada, Dika Jansen, Dina, Hanna, Aaltje, Johan.

Zittend: Johan en Mientje Lujmes.

Inventaris Archief van het huis Hackfort

Van het archief van het huis Hackfort (ondergebracht in het Rijksarchief te Arnhem) bestond een inventaris uit 1974. Na verkrijging van het Hackfort door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten kwamen er in het kasteel nog talrijke archiefstukken te voorschijn. Deze zijn nu, tesamen met het reeds bekende deel, gepubliceerd in een nieuwe inventaris, samengesteld door F.J.W. van den Berg en A.P. van Schilfgaarde. Deze nieuwe inventaris werd op 31 januari j.l. op kasteel Hackfort gepresenteerd. Aan de vereniging 'Oud Vorden' - vertegenwoordigd door uw voorzitter - werd daar ook een exemplaar uitgereikt. Het heeft een plaatsje gevonden bij de andere bescheiden in het archief van de vereniging, dat zich in de Openbare Bibliotheek bevindt.

Genealogische dag 'De elf marken'

Onze zustervereniging 'De Elf Marken' te Gorssel heeft ons verzocht u mede te delen dat zij een genealogische dag organiseert op zaterdag 20 april a.s. Deze dag vindt plaats in het 'Richtershuis', aan de Hulstweg 7, in Harfsen. Voor diegenen die graag wat meer willen weten over familie- of stamboomonderzoek is deze dag de moeite waard om naar toe te gaan. Misschien kunnen we in onze vereniging ook nog een dergelijke afdeling in het leven roepen. U kunt in Harfsen terecht van 11.00 tot 16.00 uur. Het Richtershuis herbergt ook de bibliotheek en andere eigendommen van 'De Elf Marken'. Voor informatie: De Wittendijk 6, 7216 PL, Kring van Dorth (tel.: 0573-2213170).

Veldnamenonderzoek afgerond

Zoals het er nu naar uitziet, kan het veldnamenonderzoek ten langen leste afgerond worden met de uitgave van een boek. Daarin zullen alle verzamelde gegevens verwerkt worden. Door middel van kaarten en plattegronden zijn dan alle veldnamen in onze gemeente vastgesteld en vastgelegd. Hoewel het nogal wat tijd geveerd heeft voor één en ander rond was, willen we alle leden die veel tijd in dit onderzoek hebben gestoken, alvast heel hartelijk bedanken.

De uitreiking van het eerste exemplaar van dit boek is gepland op 2 mei a.s. De prijs van het boek bedraagt fl. 24,95 (bij voorintekening fl. 19,95).

Een formulier daarvoor ontvangt u tegelijk met deze Kronyck.